

Гаращук С.М.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ІТ-КОМПАНІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розкрито особливостей взаємодія органів публічної влади та ІТ-компаній в умовах цифровізації України. Наведено трактування сутності поняття цифровізації різними науковцями. З'ясовано, що під терміном «цифровізація» слід розуміти процес удосконалення порядку, процедур, способів роботи шляхом введення інформаційно-комунікативних технологій у робочий та комунікативний процеси. Зазначено, що під цифровізацією в системі публічного управління варто розуміти використання інформаційно-комунікативних технологій, перспектив онлайн спілкування в процесі ухвалення та виконання публічних рішень, надання публічних послуг, а також формування ефективних методів реалізації публічної політики у будь-яких сферах життя людини. Встановлено, що цифровізація має на меті забезпечення якомога більшого скорочення стадії передачі інформаційних даних від публічних органів влади до кінцевих споживачів за рахунок дієвого використання цифрової системи. Зазначено, що без ефективної діяльності ІТ-компаній було б не можливо досягти сучасний високий рівень цифровізації в системі публічного управління. Тому, встановлено, що на рівень цифровізації в будь-якій сфері життєдіяльності суспільства доволі великий вплив здійснює взаємодія органів публічної влади з ІТ-компаніями. Наведено найбільш вдалі державні проекти в умовах цифровізації в Україні, які вдалося реалізувати за рахунок тісної співпраці органів публічної влади з ІТ-компаніями. З'ясовано, що з метою удосконалення роботи електронними послугами варто вжити певні заходи, пов'язані із аналізом популяризації електронних послуг серед суспільства задля виявлення найактуальніших послуг і проблемних аспектів, на які наражається людина під час користування різними порталами електронних послуг; розробкою навчальних програм та курсів для суспільства задля покращення навиків роботи з комп'ютером стосовно використання онлайн-порталів електронних послуг.

Ключові слова: цифровізація, публічне управління, органи публічної влади, ІТ-компанії, взаємодія, електронні послуги.

Постановка проблеми. Цифровізація в Україні протягом останніх років набула суттєвого розвитку, що зумовлено розвитком ІТ-технологій на світовому рівні, а також усвідомленням чиновників стосовно потреби введення інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ) у функціонування системи публічного управління. Активізація діджиталізаційних процесів у системі публічного управління дає можливість їй зблизитися з приватними особами, забезпечує її доступність та відкритість. Цифровізація в Україні набуває виняткової актуальності при обмеженій здатності не лише приватних осіб, але й публічних службовців виконувати власні права та обов'язки. Поширення коронавірусної хвороби протягом останніх років розкрила важливу роль віддаленої співпраці органів публічної влади з приватними особами, зокрема з ІТ-компаніями. Водночас, варто зазначити, що в сучасних воєнних умовах дана проблематика набуває виняткової актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості сучасного стану цифровізації в Україні та роль у ній взаємодії органів публічної влади та ІТ-компаній досліджували такі науковці як А. Ігнатов, О. Карпенко, С. Карплюк, В. Куйбіда, В. Наместнік, А. Сабадош, Г. Семенюк, Є. Сивак, Ю. Соломко, А. Чечель, О. Чернишов, С. Чорний та інші.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття особливостей взаємодія органів публічної влади та ІТ-компаній в умовах цифровізації України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний час доволі активного розвитку набула цифровізація у суспільному розвитку держави, яка торкається усіх сфер життєдіяльності та виступає важливим елементом у системі комунікації та соціалізації сучасної людини. Надання публічних послуг в умовах цифровізації повинне передусім враховувати потреби як суспільства, так і бізнесу. Водночас цифровізація є джерелом

сучасних засобів та процедур, які дозволяють полегшити та спростити, і зробити загальнодоступним та надійним застосування звичних методів. По мірі поглиблення цифровізації у практику публічного управління забезпечується зручність та безпечність подібних методів.

Термін «цифровізація» сьогодні має тенденцію використання для опису трансформації, яка йде далі, ніж просто заміна аналогового або фізичного ресурсу на цифровий. Наприклад, книги не просто перетворюються в електронні книги, а надають цілий спектр інтерактивних і мультимедійних ресурсів. Відповідно, процеси можуть стати вже онлайн-діалогами між різними сторонами освітнього процесу. Цифровізація – це своєрідна зміна парадигми того, як ми думаємо, як ми діємо, як ми спілкуємося із зовнішнім середовищем і один із одним, а технологія тут – скоріше інструмент, аніж мета [3, с. 191].

Науковці В.С. Куйбіда, О.В. Карпенко, В.В. Наместнік пропонують трактувати цифровізацію як процес впровадження цифрових технологій для вдосконалення життєдіяльності людини, суспільства і держави, а цифровізацію публічного врядування як стрибкоподібний процес цифрових трансформацій публічного врядування у цифрове врядування (цифрове управління). Важливо, що процес має саме стрімкоподібний характер, на відміну від інформатизації [4, с. 6].

Як вважає С.В. Чорний, цифровізація – це системний метод, що ґрунтується на загальній автоматизації та реалізується шляхом запровадження цифрових технологій у роботу підприємств, установ і компаній із метою пришвидшення взаємо-обміну, надання сервісних послуг, захищення інформації, доступності до ресурсів та, головне, підвищення ефективності їхньої роботи [11, с. 225].

Отже, беручи до уваги все вище наведене можна дійти висновку, що під терміном «цифровізація» слід розуміти процес удосконалення порядку, процедур, способів роботи шляхом введення інформаційно-комунікативних технологій у робочий та комунікативний процеси. Цифровізація на сьогоднішній день охоплює всі сфери життєдіяльності, включаючи і сфері виробництва, підприємництва та наукову діяльність, соціальну сферу та систему публічного управління. Крім цього, цифровізація стає невід'ємним елементом суспільного життя та трансформації системи суспільних взаємовідносин.

Варто зазначити, що під цифровізацією в системі публічного управління варто розуміти

використання інформаційно-комунікативних технологій, перспектив онлайн спілкування в процесі ухвалення та виконання публічних рішень, надання публічних послуг, а також формування ефективних методів реалізації публічної політики у будь-яких сферах життя людини. Цифровізація має на меті забезпечення якомога більшого скорочення стадії передачі інформаційних даних від публічних органів влади до кінцевих споживачів за рахунок дієвого використання цифрової системи. Це, передусім, дає можливість спростити одержання людиною публічних послуг і дозвільної документації, зменшити фінансові затрати на обслуговування системи публічних послуг в режимі оф-лайн, а також скоротити прояви корупційних явищ, оскільки відсутня пряма комунікація надавача публічних послуг з громадянином.

Сьогодні інформація здійснює значущий вплив на функціонування різноманітних соціальних систем як на міжнародному рівні, так і загальнодержавному. З огляду на це, інформаційне забезпечення процесів управління стає найважливішим видом забезпечення практично усіх сфер діяльності суспільства. Відтак, інформаційне забезпечення публічної влади є основою для прийняття і ефективної управлінських рішень. Поширення інформаційних технологій в роботі органів публічної влади дозволяє підвищити рівень управлінської діяльності [7, с. 80].

Проте, варто зазначити, що без ефективної діяльності ІТ-компаній було б не можливо досягти сучасний високий рівень цифровізації в системі публічного управління. Тому, можна вважати, що на рівень цифровізації в будь-якій сфері життєдіяльності суспільства доволі великий вплив здійснює взаємодія органів публічної влади з ІТ-компаніями. Так, найбільш вдалими державними проектами в умовах цифровізації в Україні, які вдалося реалізувати за рахунок тісної співпраці органів публічної влади з ІТ-компаніями, є:

1. Єдиний державний портал адміністративних послуг, який покликаний систематизувати та надавати детальну інформацію стосовно надання публічних послуг а також впровадити та удосконалити методологічні способи надання публічних послуг та головних складових частин даного порталу, зокрема: «особистий кабінет, системи ідентифікації користувачів, взаємодія з іншими надавачами адміністративних послуг» [6].

2. Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції України на сьогоднішній день досить ефективно функціонує не зважаючи на те, що спочатку його роботи було чимало недоліків. Так,

серед головних проблем в роботі даного Кабінету варто відзначити: блокування головної сторінки, несумісність з будь-якими Інтернет-браузерами, а також проблеми, пов'язані із оплатою замовленої документації тощо. Відтак, можна вважати, що дані проблеми торкалися лише технічних аспектів діяльності Кабінету електронних сервісів, які на сьогодні вдалося повністю вирішити. На даний час можна виокремити доволі багато переваг роботи Кабінету електронних сервісів, а саме: забезпечення можливості онлайн-оплати за надані послуги, одержання інформації в онлайн-режимі, а також надання офіційності електронній документації.

На сьогодні кількість електронних сервісів, які надаються Міністерством юстиції України, є найбільшою у порівнянні з іншими міністерствами та центральними органами виконавчої влади. Через Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції України відвідувачам пропонується: отримання документів з державних реєстрів Міністерства юстиції України в режимі онлайн; реєстраційні дії у державних реєстрах України в електронному вигляді; пошук інформації у державних реєстрах України; користування електронними системами звітності для тих осіб, які здійснюють спеціалізовану професійну діяльність; участь в електронних торгах арештованим майном тощо [2].

3. Онлайн будинок юстиції (<https://online.minjust.gov.ua>) надає можливість тримати повторні документи про державну реєстрацію актів цивільного стану: свідоцтва про народження, шлюб, розірвання шлюбу, смерть, зміну імені, а також відповідні витяги з Державного реєстру актів цивільного стану громадян; здійснити державну реєстрацію громадської організації, зі статусом юридичної особи. Також даний сервіс реалізовує доступ до 15 реєстрів й надає можливість здійснити реєстраційні дії, зареєструвати акти цивільного стану, зареєструватися як юридична особа чи фізична особа-підприємець, знайти інформацію про діяльність арбітражних керівних, отримати інформацію про судові рішення, сплатити судовий збір, отримати цифровий підпис та отримати інші послуги [9, с. 155].

4. Веб портал Є-Data є урядовим інформаційним Інтернет-порталом, де оприлюднюються інформаційні дані стосовно про використання бюджетних коштів. Даний веб-портал дає можливість забезпечити абсолютну прозорість обігу бюджетних ресурсів, оскільки він оприлюднює казначейські операції та звітність і угоди усіх учасників даного процесу.

5. Електронні закупівлі – система ProZorro стали використовувати публічні органи влади на обов'язковій основі. Мета даної системи полягає у забезпеченні відкритості процесу, пов'язаного із державними закупівлями, посиленні довіри підприємництва до роботи публічних органів влади та до ефективності у протидії корупційним явищам. Вітчизняний фінансовий ринко володіє достатнім обсягом бюджетних ресурсів, необхідним для створення конкуренції у даній сфері. Система ProZorro є доступною для малого та середнього підприємництва. На даний час процедура електронних торгів є досить спрощеною. Використання системи ProZorro дозволяє заощаджувати бюджетні ресурси, здійснювати детальний та досить ефективний контроль за процесом торгів зі сторони суспільства, що, в свою чергу, дає можливість дотримуватися прозорості у частині витраті бюджетних ресурсів.

Оскільки система є відкритою, кожна особа, чи то журналіст, громадський активіст або пересічний громадянин, можуть прослідкувати процес торгів, побачити, хто виграв тендер, які були умови та пропозиції щодо конкретному контракту. Початок роботи системи ProZorro став результатом роботи групи громадських активістів, ІТ-компаній та комерційних електронних торговельних майданчиків за підтримки державних органів. Система ProZorro дає великі можливості малим та середнім підприємствам, а також бюджетним установам. Зазначені учасники торгів мають можливість отримати новий, значний за обсягами ринок для збуту своєї продукції за більш спрощеною процедурою, їм немає необхідності додатково витратити кошти на просування свого товару, рекламу, пошуку партнерів, інвесторів тощо. Отже, у суб'єктів господарювання, які мають обмежені фінансові ресурси, з'являються нові можливості заробляти [10, с. 132–133].

6. Портал електронних послуг Пенсійного фонду України – це унікальна можливість для кожного українця контролювати свою зарплату та майбутню пенсію, не відриваючись від монітора персонального комп'ютера. Адже користувач має доступ до повного переліку страхувальників, які подавали про нього відомості в систему персоналізованого обліку, інформацію про суми заробітку, з яких сплачено страхові внески, кількість днів для стажу за кожен місяць починаючи з 2000 року [8].

Головною перевагою онлайн послуг Пенсійного фонду України є те, що у людина може

не приходити до територіальних органів ПФУ особисто, адже має можливість замовити та одержати послугу в онлайн режимі. Проте, для цього, людина повинна володіти навиками роботи з комп'ютером та мати електронний цифровий підпис, адже без цього чимала кількість послуг на порталі електронних послуг Пенсійного фонду України є недоступними. Однак, людина може замовити певну послугу, але за її результатом повинна з'явитися особисто до територіальних органів ПФУ. У випадку, коли у людини немає електронного цифрового підпису, вона повинна звернутися до територіальних органів ПФУ з метою одержання логіну і пароля від порталу електронних послуг для початкової реєстрації як користувач послуг.

7. Електронний кабінет платника податків – це найбільш захищений, індивідуалізований і досить надійний електронний сервіс, спрямований на забезпечення безконтактних методів співпраці між платниками податків та Державною податковою службою України шляхом використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Головна мета роботи даного електронного кабінету полягає у забезпеченні платникам податків здатності виконувати власні права і обов'язки у податковій галузі в онлайн режимі.

Сучасний Електронний кабінет платника податків дозволяє перевести в електронний формат певні види реєстрів податкового обліку, спростити технології електронних перевірок, провести спрощення процедури адміністративного оскарження, скоротити кількість перевірок платників податків. Функціональні можливості надають користувачу електронного кабінету можливість створювати, редагувати, підписувати та надсилати податкову, пенсійну та статистичну звітність до ДПСУ, Пенсійного фонду України та органів статистики [1].

8. Онлайн-портал державних послуг «Дія». Відповідно до Положення «Про Єдиний державний вебпортал електронних послуг», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 року № 1137, основними завданнями Порталу Дія є: надання електронних послуг (в тому числі адміністративних та інших публічних послуг), забезпечення через електронний кабінет користувача доступу до інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, зокрема про користувача; отримання суб'єктами звернення результатів надання електронних послуг, розгляду звернень та адміністративних справ; забезпечення користувачів інформацією

про електронні та адміністративні послуги, а також про інші публічні послуги, надання яких здійснюється з використанням Порталу Дія; подання електронних звернень через Портал Дія та інші [5].

Головними перевагами функціонування онлайн-порталу державних послуг «Дія» є: суттєво зменшені стадії надання електронних послуг та часові затрати на їх отримання; полегшення процесу одержання послуги; ліквідовано корупцію в процесі надання електронних послуг; немає черг та бюрократизму, а також відсутність транспортних затрат; надання можливості людям з особливими потребами та похилого віку користуватися електронними послугами; забезпечення функціонування онлайн-порталу у неробочі та святкові дні. В той же час, можна і виокремити певні недоліки у функціонуванні онлайн-порталу, пов'язані із: недостатнім рівнем цифрових навиків; браком належних технічних засобів; погіршенням доступності Інтернет-мережі; недостатнім рівнем довіри до електронних послуг та взаємозв'язків між сторонами; плутаниною або складністю в процесі заповнення заявки на отримання електронних послуг; браком реальної комунікації тощо.

Тому, на нашу думку, з метою удосконалення роботи електронними послугами варто вжити певні заходи, пов'язані із:

– аналізом популяризації електронних послуг серед суспільства задля виявлення найактуальніших послуг і проблемних аспектів, на які наражається людина під час користування різними порталами електронних послуг;

– розробкою навчальних програм та курсів для суспільства задля покращення навиків роботи з комп'ютером стосовно використання онлайн-порталів електронних послуг.

Висновки. Отже, беручи до уваги все вище наведене можна дійти висновку, що не дивлячись на те, що Україна на сьогоднішній день перебуває у воєнному стані, процес цифровізації у сфері публічного управління дедалі більше розвивається завдяки поглибленню тісної співпраці органів публічної влади з ІТ-компаніями. Так, виникають новітні цифрові резерви та методи, які дозволяють покращити подібну співпрацю. Тому, цифровізація у вітчизняних умовах є невід'ємним елементом адміністративного реформування, його відокремленим етапом, та в той же час важливим важелем для змін всередині країни, що підтверджує її важливе значення.

Список літератури:

1. Електронні сервіси Державної фіскальної служби. URL: <http://kyivobl.sfs.gov.ua/diialnist/ya-mayu-pravo!/print-375316.html>
2. Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції України. URL: <https://kap.minjust.gov>
3. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку : матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / за ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; уклад. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. К., 2019. С. 188–197.
4. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. Вісник НАДУ. 2018. № 1. С. 5–11.
5. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>
6. Портал електронних сервісів Мінекономіки. URL: <https://my.gov.ua/>
7. Сабадош А., Сивак Є. ІТ в процесі адміністрування функціональної діяльності органу державної влади. European journal of economics and management. 2018. Vol. 4. P. 76–88.
8. Семенюк Г. Цифрові технології в діяльності Пенсійного фонду України. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/43106/1/%D0%A1%D0%95%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%AE%D0%9A.pdf>
9. Соломко Ю. Надання адміністративних послуг в електронній формі на державному рівні. Ефективність державного управління. 2018. № 1(54). С. 151–157.
10. Чечель А.О., Чернишов О.Ю., Ігнатов А.О. Шляхи удосконалення системи державних закупівель в умовах децентралізації. Менеджер. 2020. № 1 (86). С. 129–142.
11. Чорний С.В. Поняття та перспективи розвитку цифровізації у сфері публічного управління. Київський часопис права. 2021. № 4. С. 224–229.

Harashchuk S.M. INTERACTION OF PUBLIC GOVERNMENT BODIES AND IT COMPANIES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF UKRAINE

The article reveals the peculiarities of interaction between public authorities and IT companies in the conditions of digitalization of Ukraine. The interpretation of the essence of the concept of digitization by various scientists is given. It was found that the term “digitalization” should be understood as the process of improving the order, procedures, methods of work by introducing information and communication technologies into work and communication processes. It is noted that digitalization in the public administration system should be understood as the use of information and communication technologies, the prospects of online communication in the process of making and implementing public decisions, providing public services, as well as the formation of effective methods of public policy implementation in any sphere of human life. It has been established that digitization aims to ensure the greatest possible reduction in the stage of information data transmission from public authorities to end users due to the effective use of the digital system. It is noted that without the effective activity of IT companies, it would not be possible to achieve the current high level of digitization in the public administration system. Therefore, it was established that the level of digitalization in any sphere of society’s life activity has a rather large influence on the interaction of public authorities with IT companies. The most successful state projects in terms of digitalization in Ukraine, which were implemented due to close cooperation between public authorities and IT companies, are presented. It was found that in order to improve the work of electronic services, it is necessary to take certain measures related to the analysis of the popularization of electronic services among society in order to identify the most relevant services and problematic aspects that a person is exposed to when using various electronic service portals; development of educational programs and courses for the public to improve computer skills regarding the use of online portals of electronic services.

Key words: digitalization, public administration, public authorities, IT companies, interaction, electronic services.